
Teories de la democràcia

PID_00248518

Joan Balcells Padullés
Albert Batlle Rubio
Mikel Barreda Díez

Material docent de la UOC

Joan Balcells Padullés

Doctor en Ciències Polítiques i Socials per l'Institut Universitari Europeu. Professor dels Estudis de Dret i Ciència Política de la UOC.

Albert Batlle Rubio

Doctor en Ciències Polítiques per la UAB. Director del Màster Universitari en Anàlisi Política (UOC). Coordinador del Grup de Recerca Consolidat eGovernança: Administració i Democràcia Electrònica (GADE). Professor Associat a la Facultat de Dret (UB).

Mikel Barreda Díez

Doctor en Ciències Polítiques i Sociologia per la Universitat de Deusto. Professor agregat de Ciència Política a la UOC.

L'encàrrec i la creació d'aquest material docent han estat coordinats pel professor: Joan Balcells Padullés (2018)

Primera edició: febrer 2018
© Joan Balcells Padullés, Albert Batlle Rubio, Mikel Barreda Díez
Tots els drets reservats
© d'aquesta edició, FUOC, 2018
Av. Tibidabo, 39-43, 08035 Barcelona
Disseny: Manel Andreu
Realització editorial: Oberta UOC Publishing, SL

Cap part d'aquesta publicació, incloent-hi el disseny general i la coberta, no pot ser copiada, reproduïda, emmagatzemada o transmesa de cap manera ni per cap mitjà, tant si és elèctric com químic, mecànic, òptic, de gravació, de fotocòpia o per altres mètodes, sense l'autorització prèvia per escrit dels titulars del copyright.

Introducció

Aquests mòduls didàctics constitueixen una introducció a la democràcia des de l'òptica de la ciència política.

La democràcia és un dels conceptes nuclears de la ciència política i ocupa, de fet, un espai central en l'estudi de la política. En efecte, el nombre de democràcies s'ha multiplicat d'ençà la segona meitat del segle XX fins al punt que bona part de la política té lloc avui dia en un context que podríem qualificar com a democràtic. Alhora, la democràcia ha estat històricament la punta de llança de nombrosos anhels i aspiracions –des de la defensa de drets i llibertats civils fins a la prosperitat i el benestar econòmic i social, passant per l'autodeterminació dels pobles o la sobirania popular– que han marcat el rumb de l'acció i el debat polítics. Però la democràcia no és només un objecte d'estudi de la ciència política, sinó també un dels motors que la fa possible. En el seu component d'anàlisi crítica, la ciència política requereix un mínim entorn d'independència i llibertat –com el que en teoria ofereix la democràcia–, més enllà de la propaganda i del control del poder de torn.

L'anàlisi de la democràcia és un camp d'estudi fascinant, alhora que intricat i complex. La pròpia definició literal com a «govern del poble» és un ideal polític poderós, fins i tot revolucionari i subversiu, si tenim en compte la seva excepcionalitat històrica, per bé que ple de contradiccions, limitacions i paradoxes que han donat peu a innumbrables discussions. Per a alguns analistes, com ara Ian Shapiro, que conceben la democràcia com un mecanisme per reduir les formes de dominació, la teoria de la democràcia ha de respondre precisament a aquest objectiu: «[...] la principal tasca dels teòrics de la democràcia és elaborar formes de fer [els governs] més responsables davant d'aquells sobre els quals aquest poder és exercit –servidors abans que amos del poble» (Shapiro 2005, pàg. 20). Amb tot, les intencions de la teoria de la democràcia són ben diverses i van des de comprendre els engranatges dels sistemes democràtics tal i com funcionen a la pràctica fins a debatre sobre els ideals polítics als quals ha de donar resposta.

Tot i que l'àrea que estudia el fenomen de la democràcia rep sovint la denominació de *teoria de la democràcia* (en singular), hem optat aquí per utilitzar el terme *teories* (en plural). El motiu d'aquesta elecció és simplement el de reflectir, ja en el títol, la pluralitat de perspectives i enfocaments que nodreixen el camp d'estudi de la democràcia. El plural, doncs, serveix tan sols per emfasitzar la diversitat d'aproximacions, la qual cosa resulta coherent amb el plantejament i l'orientació d'aquests materials.

Els continguts s'estructuren en quatre mòduls didàctics cadascun dels quals obre una finestra diferent en l'estudi de la democràcia:

- El primer mòdul («La idea de democràcia») presenta la teoria de la democràcia com a camp d'estudi i ubica el concepte de democràcia en el mapa de les idees polítiques.
- El segon mòdul («L'enfocament econòmic de la democràcia») presenta l'enfocament econòmic de la democràcia: entenent la democràcia com un simple mecanisme d'agregació de preferències polítiques individuals, es mostren les condicions que fan possible aquesta agregació i el paper que hi juguen les institucions polítiques.
- El tercer mòdul presenta el model de la democràcia deliberativa com una resposta a l'enfocament econòmic de la democràcia, mitjançant la participació inclusiva dels ciutadans en els problemes polítics i l'elaboració de discursos racionals que legitimin les polítiques públiques que s'hagin d'adoptar.
- El quart mòdul («Mesurament i qualitat de la democràcia») s'ocupa d'examinar les principals maneres de mesurar empíricament l'estat de la democràcia en un país, amb especial atenció a l'anàlisi del nivell de qualitat d'una democràcia.

Així doncs, el fil discursiu traçat permet endinsar-se en algunes de les principals preguntes que planteja l'estudi de la democràcia: és possible que el poble es governi a si mateix o és una mera ficció?, com es passa de les voluntats individuals a una voluntat col·lectiva?, fins a quin punt els ciutadans sostenen opinions raonables en el debat públic?, com es pot mesurar el grau de democràcia d'un determinat país?, etc. El recorregut transita des de la definició de la democràcia com a concepte polític (primer mòdul) fins a la discussió d'alguns dels seus principals enfocaments; des de la tradició analítica basada en la teoria de l'elecció racional (segon mòdul) fins a les crítiques de la democràcia participativa i la revolució teòrica del gir deliberatiu (tercer mòdul), sense oblidar les qüestions sobre les mesures i rànquings de democràcia que han centrat bona part del debat actual sobre la qualitat de la democràcia (quart mòdul). La panoràmica, per tant, és prou extensa com per mostrar la riquesa de la disciplina, i esperem que, al mateix temps, sigui prou intensa com per desvetllar l'interès i la reflexió de l'estudiant.

Al final de cada mòdul es recull una selecció de lectures de referència breument comentades, que permet que l'estudiant aprofundeixi en les diverses qüestions tractades. Cal entendre el conjunt d'aquests materials didàctics, doncs, com la suma dels continguts de cada mòdul i de les lectures respectives que els complementen.

Continguts

Mòdul didàctic 1

La idea de democràcia

Joan Balcells Padullés

1. Introducció
2. La teoria de la democràcia com a camp d'estudi
3. Una aproximació al concepte de democràcia
4. Lectures seleccionades

Mòdul didàctic 2

L'enfocament econòmic de la democràcia

Albert Batlle Rubio

1. Introducció
2. Les decisions polítiques individuals
3. Les decisions polítiques col·lectives: l'elecció social
4. Les institucions polítiques i la generació d'equilibris
5. La competició política en una democràcia
6. Lectures seleccionades

Mòdul didàctic 3

Mesurament i qualitat de la democràcia

Mikel Barreda Díez

1. Concepcions procedimentals enfront de concepcions substantives de democràcia
2. El mesurament empíric de la democràcia
3. Un nou tema d'interès en l'estudi de la democràcia: la qualitat
4. L'estudi empíric de la qualitat democràtica
5. L'explicació dels nivells de qualitat democràtica
6. Lectures seleccionades

